

02. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine ilişkin bir değerlendirme

Arzu ATASOY¹

APA: Atasoy, A. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine ilişkin bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 20-35. DOI: 10.29000/rumelide.1188738.

Öz

Bu araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerini incelemek ve incelenen ders kitaplarında tespit edilen sorunları ortaya koymaktır. Bu doğrultuda 5. sınıf Anıttepe, 6, 7 ve 8. sınıf MEB Türkçe ders kitaplarında yer alan 362 yazma etkinliği değerlendirilmiştir. Araştırmada iki aşama takip edilmiştir. İlk aşamada incelenen etkinliklerin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımları belirlenmiş; ikinci aşamada ise yazma etkinliklerindeki sorunlar tespit edilmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda öne çıkan bazı sonuçlar şu şekildedir: Türkçe ders kitaplarında sınıf seviyelerine göre 5. sınıfta 91, 6. sınıfta 111, 7. sınıfta 64 ve 8. sınıfta 96 yazma etkinliği bulunmaktadır. Sınıf seviyesine bakılmaksızın genel olarak en çok “Yazma stratejilerini uygular” ve “Bilgilendirici metin yazar”; en az ise “Yazdıklarını paylaşır”, “Bir işin işlem basamaklarını yazar”, “Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır”, “Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır”, “Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır” kazanımlarına yönelik etkinliklere yer verilmektedir. İncelenen ders kitaplarında tespit edilen sorunlar ise yazma etkinlikleri ile yazma kazanımları arasında dengeli bir dağılımın olmaması, yazma etkinliklerinin uygun sırada olmaması, yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmaması, yazma etkinliklerinin okuma metninden bağımsız olması ve yazma etkinliklerindeki yönergelerin açık olmamasıdır.

Anahtar kelimeler: Yazma becerisi, Türkçe ders kitapları, yazma etkinlikleri, ortaokul

An evaluation of writing activities in secondary school Turkish textbooks

Abstract

The aim of this research is to examine the writing activities in the secondary school Turkish textbooks and to reveal the problems identified in that textbooks. So, a total of 362 writing activities in 5th grade Anıttepe (private publisher), 6th, 7th and 8th grade MEB (publisher of the ministry of national education) Turkish textbooks were evaluated. Two stages were followed in the research. In the first stage, the distribution of the activities examined according to the grade level, theme, text and writing achievements in the 2019 Turkish Curriculum were determined; in the second stage, problems in writing activities were identified. Some of the prominent results of the analyzes are as follows: There are 91 writing activities in the 5th grade, 111 in the 6th grade, 64 in the 7th grade and 96 in the 8th grade in Turkish textbooks according to grade levels. Regardless of grade level, mostly “Applies writing strategies” “Writes informative text”; at least “Shares what he wrote”, “Writes the steps of a work”, “Uses appropriate connections in his writings”, “Uses Turkish words taken from foreign

1 Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Gaziantep, Türkiye), arzuatasoy2014@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-7871-1713 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 25.07.2022-kabul tarihi: 20.10.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1188738]

languages, not yet settled in Turkish language", "Uses proverbs, idioms and aphorisms to enrich his writings" activities are included. The problems identified in the examined textbooks are that there is no balanced distribution between writing activities, writing activities are not in an appropriate order, sub-skills of writing are not taken into account, writing activities are independent from the reading text, and the instructions in writing activities are not clear.

Keywords: Writing skill, Turkish textbooks, writing activities, secondary school

Giriş

Duygu, düşünce ve hislerin aktarımı olarak ifade edilen yazma becerisine yönelik pek çok tanım yapılmıştır. Bu tanımların her birinde yazmanın farklı bir yönüne vurgu yapıldığı görülmektedir. Bazı tanımlarda yazma, zihinde gerçekleşen bilişsel bir eylem olarak açıklanırken bazı tanımlarda inanç, beklenti, ihtiyaç gibi kavramlar ekseninde onun psikolojik yönü vurgulanmıştır. Bazı tanımlarda ise yazmanın toplumda yarattığı dönüşümler ele alınarak sosyal yönü öne çıkarılmıştır.

Bilişsel, psikolojik, sosyal ve motor gelişim özellikleri ile bağlantılı olan yazma becerisi, okullaşma süreci ile birlikte kazanılmaktadır. Yazma eğitimi, okul öncesi dönemde daha çok doğru kalem tutma, çizgi çizme, rakamları yazma gibi yazmaya hazırlayıcı motor becerilere yönelik etkinlikler bağlamında gerçekleşirken ilkökul kademesinde, temel yazma becerilerinin geliştirilmesi şeklinde ilerler. İlk okuma yazma sürecinde yazmanın çoğunlukla bilişsel yönüne ilişkin, üçüncü ve dördüncü sınıf ile birlikte ise bilişsel boyuta ek olarak psikolojik ve sosyal boyutları destekleyecek yazma çalışmalarına yer verilir. Dolayısıyla okul süreci ile birlikte sistemli bir şekilde yürütülen yazma öğretiminde öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarının önemli bir rolü vardır. Yazma becerisinin kazandırılmasında okulun sorumluluk üstlenmesi hususu, yazma eğitimi kavramını gündeme getirmektedir.

Yazma becerisi açısından pek çok öğrencinin buldukları sınıf düzeyindeki ölçütleri karşılayamadıkları bilinmektedir (Atasoy, 2015; Atasoy, 2019). Yazma konusunda yetkin olmayan öğrenciler pek çok engelle karşılaşmaktadırlar. Bu öğrenciler mesleki, eğitsel ve kişisel performanslarını ortaya koymakta güçlük çekmekte, okul yaşamlarında zorlanmaktadırlar (Graham, MacArthur ve Fitzgerald, 2007). Öğrencilerin yazma becerilerinin istenen düzeyde olmaması yazma öğretimindeki uygulamaların sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Günümüze kadar yapılan pek çok araştırmada sınıf içi yazma uygulamaları değerlendirilmiş, bu uygulamalardan hangilerinin daha etkili olduğu tartışılmıştır. Bu bağlamda yazma becerisinin gelişimine katkı sağlayan unsurların ne olduğuna dair pek çok bulgu ortaya konmuştur. Bunlardan bazıları stratejilerin uygulanması (Graham ve Harris, 1999; Zumbunn ve Bruning, 2013), teknolojik araçların kullanımı (Karchmer Klein, 2007), süreç yaklaşımının benimsenmesi (Pritchard ve Honeycutt, 2007), cümle yapılarının öğretimi (Saddler, 2007) şeklindedir. Yazma öğretimini destekleyen unsurlardan bir diğeri de öğrencilerin iyi materyaller ile karşılaşmalarıdır (Peloghitis ve Ferreira, 2018).

Yazma becerisi bağlamında öğrencilerin karşılaşacakları nitelikli materyaller, onların yazma becerilerinin gelişmesine katkı sunar. İyi olmayan materyaller yazarken zorlanmaya, bıkkınlığa neden olabilir. Bu bağlamda öğrencilerin karşılaşacakları materyallerden biri de ders kitaplarıdır. Ders kitapları, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarına rehberlik eden öğretim programlarının uygulanması bakımından önem taşımaktadır. Ortaokulu tamamlayan bir öğrencinin yazma becerisi bağlamında hangi seviyede olması gerektiği ile ilgili ölçütler Türkçe Dersi Öğretim Programlarında belirlenmiştir. Buna göre ortaokulu tamamlayan bir öğrenciden kendisini belli bir tür etrafında doğru, tutarlı ve planlı

bir şekilde yazılı olarak ifade edebilmesi beklenmektedir. Dolayısıyla Türkçe Dersi Öğretim Programlarında yer alan kazanımların amacına ulaşabilmesi bakımından ders kitapları kritik bir görev üstlenmektedir.

Ders kitaplarını diğer kitaplardan ayıran pek çok özellik bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, ders kitaplarının öğretim programına göre hazırlanmış, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının değerlendirme işlemleri sonucunda okutulması uygun bulunmuş kitaplar olmalarıdır. Öyle ki Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde de ders kitabı, herhangi bir eğitim ve öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış, kurulca örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan basılı veya dijital ortamdaki kitap ve ekleri veya model prototipi olarak tanımlanmıştır. Ders kitapları, anayasa ve kanunlara uygun, bilimsel açıdan doğru, dil, anlatım bakımından hatasız, eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsayıcı, görsel ve içerik tasarımlarının öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olmaları yönüyle diğer kitaplardan ayrılır (Resmî gazete, 2021).

Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinlikleri ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Örneğin Güfta ve Özçakmak (2013) ile Yaylı ve Solak (2014) Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmişler, Karadağ (2019) Türkçe ders kitaplarındaki özetleme etkinliklerini incelemiştir. Yapılan araştırmaların bir kısmında Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinlikleri kullanılan stratejiler (Aktaş ve Bayram, 2021; Şimşek ve Demirel, 2020), bir kısmında süreç odaklı yaklaşım (Müldür ve Çevik, 2020; Karakoç Öztürk, 2021) bir kısmında ise kazanım, tema ve metinlere göre dağılımları (Coşkun ve Narinç, 2018; Karacaoğlu, Dağ ve Uzun, 2021) bağlamında ele alınmıştır. Bu araştırmalarda Türkçe ders kitaplarında yer alan farklı sorunlar tespit edilmiştir. Bunlar genel olarak, özetleme etkinliklerinin büyük çoğunluğunun, özetlemenin bilişsel süreçlerine uygun olarak oluşturulmaması, öğrencilerden doğrudan bir metnin özetinin istenmesi (Karadağ, 2019), etkinliklerin büyük bir kısmının, özellikle dilbilgisi etkinliklerinin seçme, bilme, hatırama gibi alt düzey bilişsel becerilere dönük olması (Karakas Yıldırım, 2020), stratejilere yeterince yer verilmemesi ve yer verilen stratejilerin dengeli bir dağılımda olmaması (Aktaş ve Bayram, 2021; Şimşek ve Demirel, 2020) şeklinde ifade edilmiştir.

Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin güncel durumu ele alınmış, incelenen ders kitaplarında karşılaşılan sorunlar belirlenen kategoriler doğrultusunda sunulmuştur. Ders kitaplarının uygunluk süresinin beş öğretim yılı olduğu dikkate alındığında, ders kitapları üzerine yapılan incelemelerin süreklilik arz etmesi ve karşılaşılan sorunların tespit edilmesiyle ders kitaplarının iyileştirilmesi gerekli hâle gelmektedir. Bu araştırma, Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir.

1. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında (TDÖP) yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı nedir?
2. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde tespit edilen sorunlar nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma, betimsel niteliktedir. Betimsel araştırmalarda var olan durum, olduğu şekliyle açıklanmaya çalışılır. Veriler, doküman incelemesi yoluyla analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri toplama süreci ve verilerin analizi

Araştırmada iki aşama takip edilmiştir. İlk aşamada incelenen etkinliklerin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımları belirlenmiş; ikinci aşamada ise yazma etkinliklerindeki sorunlar tespit edilmiştir. İlk aşamada öncelikle incelenen Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerden hangilerinin yazma becerisine yönelik olduğuna karar verilmeye çalışılmıştır. Bu kararda, 2019 TDÖP'teki yazma kazanımları referans alınmıştır. Ardından belirlenen yazma etkinliklerinin sınıf seviyesi, tema, metin ve kazanım bilgilerini içeren bir form oluşturulmuştur. İkinci aşamada ise standart bir form oluşturulmamıştır. Belirlenen yazma etkinliklerinin incelenmesiyle ortaya çıkan bulgulardan hareketle kategoriler oluşturulmuştur.

Çalışma materyali

Bu araştırma kapsamında ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinlikleri incelenmiştir. Sınıf seviyeleri 5, 6, 7, ve 8 şeklinde; sınıf seviyelerine ait yayınevleri ise Anıttepe ve MEB yayınları olarak belirlenmiştir. Yayınevlerinin seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi esas alınmıştır. İncelenen ders kitaplarına ait sınıf seviyesi ve yayınevi bilgisi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. İncelenen ders kitapları

Sınıf	İsim	Yayınevi
5	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5	Anıttepe
6	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 6	MEB
7	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7	MEB
8	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 8	MEB

Bulgular

Bu başlık altında ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımları ile bu etkinliklerde tespit edilen sorunlara yer verilmiştir.

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımına ilişkin bulgular

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımları Tablo 2'de sunulmuştur. Tema isimleri numaralandırılmıştır. Buna göre 1. Birey ve Toplum, 2. Millî Mücadele ve Atatürk, 3. Doğa ve Evren, 4. Millî Kültürümüz, 5. Vatandaşlık, 6. Sağlık ve Spor, 7. Erdemler ve 8. Bilim ve Teknoloji temalarını ifade etmektedir.

Tablo 2'ye göre incelenen 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 91 yazma etkinliği yer almaktadır. Yazma etkinliğine en çok yer verilen temalar 6. Tema (Sağlık ve Spor), 3. Tema (Doğa ve Evren) ve 7. Tema (Erdemler); en az ise 1. Tema (Birey ve Toplum) şeklindedir. Kazanımlar bağlamında değerlendirildiğinde en çok T.5.4.5. (Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır), T.5.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) ve T.5.4.2. (Bilgilendirici metin yazar) kazanımlarına yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. En az ise T.5.4.8. (Sayıları doğru yazar), T.5.4.9. (Yazdıklarını düzenler), T.5.4.10. (Yazdıklarını paylaşır), T.5.4.13. (Formları yönergelerine uygun doldurur), T.5.4.16. (Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır) kazanımlarına yönelik etkinlikler vardır. T.5.4.6. (Bir işin işlem basamaklarını yazar) kazanımına yönelik ise herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir.

Tablo 2. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı

Kazanım	1. Tema				2. Tema				3. Tema				4. Tema				5. Tema				6. Tema				7. Tema				8. Tema				Toplam		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
T.5.4.1.												*							*							*									3
T.5.4.2.	*		*		*				*		*				*		*	*	*	*	*			*		*	*	*	*	*	*	12			
T.5.4.3.	*							*	*			*							*				*		*								6		
T.5.4.4.		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	**	**	**	**	16				
T.5.4.5.	*		*	*	*	*	**	*		**	**	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	19				
T.5.4.6.																																-			
T.5.4.7.									*						*						*			*		*							4		
T.5.4.8.																						**											2		
T.5.4.9.																			*							*							1		
T.5.4.10.																			*							*							1		
T.5.4.11.																			**	*	**	**	**	*	*	*	*	*	*	*	*	11			
T.5.4.12.									*										*		*					*							3		
T.5.4.13.								*					*													*		*					1		
T.5.4.14.					*	*			*				*	**									*	*	*	*	*	*	*	*	8				
T.5.4.15.									*										*					*		*							3		
T.5.4.16.																								*		*							1		
Toplam	6				9				15				8				10				20				15				8				91		

6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımına ilişkin bulgular

6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur. Tema isimleri numaralandırılmıştır. Buna göre sırasıyla 1. Okuma Kültürü, 2. Millî Mücadele ve Atatürk, 3. Bilim ve Teknoloji, 4. Erdemler, 5. Doğa ve Evren, 6. Millî Kültürümüz, 7. Sağlık ve Spor ve 8. Birey ve Toplum temalarını ifade etmektedir.

Tablo 3'e göre incelenen 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 111 yazma etkinliği yer almaktadır. Yazma etkinliğine en çok yer verilen temalar 1. Tema (Okuma Kültürü) ve 5. Tema (Doğa ve Evren); en az ise 4. Tema (Erdemler) ve 6. Tema (Millî Kültürümüz) şeklindedir. Kazanımlar bağlamında değerlendirildiğinde en çok T.6.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) ve T.6.4.2. (Bilgilendirici metin yazar) kazanımlarına yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. En az ise T.6.4.5. (Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır), T.6.4.6. (Bir işi işlem basamaklarına göre yazar)

ve T.6.4.12. (Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır) kazanımlarına yönelik etkinlikler vardır. Bununla birlikte T.6.4.11. (Yazdıklarını paylaşır) ve T.6.4.7. (Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır) kazanımlarına yönelik etkinliklere de çok az yer verildiği görülmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımına ilişkin bulgular

7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur. Tema isimleri numaralandırılmıştır. Buna göre sırasıyla 1. Erdemler, 2. Millî Mücadele ve Atatürk, 3. Kişisel Gelişim, 4. Millî Kültürümüz, 5. Bilim ve Teknoloji, 6. Okuma Kültürü, 7. Doğa ve Evren ve 8. Zaman ve Mekân temalarını ifade etmektedir.

Tablo 4'e göre incelenen 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 64 yazma etkinliği yer almaktadır. Yazma etkinliğine en çok yer verilen tema 2. Tema'dır (Millî Mücadele ve Atatürk). Kazanımlar bağlamında değerlendirildiğinde en çok T.7.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) ve T.7.4.2. (Bilgilendirici metin yazar) kazanımlarına yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. En az ise T.7.4.5. (Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır), T.7.4.6. (Bir işi işlem basamaklarına göre yazar) ve T.7.4.17. (Yazdıklarını paylaşır) kazanımlarına yönelik etkinlikler vardır. Bununla birlikte T.7.4.14. (Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar) ve T.7.4.15. (Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır) kazanımlarına yönelik etkinliklere de çok az yer verildiği görülmektedir. T.7.4.8. (Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır), T.7.4.9. (Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır) ve T.7.4.13. (Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır) kazanımlarına yönelik ise herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir.

Tablo 3. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı

Kazanım	1. Tema				2. Tema				3. Tema				4. Tema				5. Tema				6. Tema				7. Tema				8. Tema				Toplam	
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
T.6.4.1.	*	*				*								*								*								*			6	
T.6.4.2.		**			***	*	*			*	**	*		*	*	*		*	*	*		*	*	*	**	*	*	*	*	*		*	*	23
T.6.4.3.	*	**		*	*				*				*	**			*				*				*	*	*	*		*	*	14		
T.6.4.4.	*		*						*	*	*	*	**	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	**	*	*	**	****				26
T.6.4.5.												*																				1		
T.6.4.6.																				*												1		
T.6.4.7.																								*				*	*			3		
T.6.4.8.	*	*	*		*	**			*				*	*	*	*	*	*	*	*					*			*	*	*			13	
T.6.4.9.					*				*	*							*															4		
T.6.4.10.	*				*				*															*								4		
T.6.4.11.					*	*																										2		
T.6.4.12.	*																															1		
T.6.4.13.	*		*						*	*							*	*	*	*					*			*				7		
T.6.4.14.									*								***								*	*						6		
Toplam	16				15				15				10				16				10				14				15				111	

Tablo 4. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı

Kazanım	1. Tema				2. Tema				3. Tema				4. Tema				5. Tema				6. Tema				7. Tema				8. Tema				Toplam				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4					
T.7.4.1.			*	*											*												*										4
T.7.4.2.					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	13
T.7.4.3.	*		*												*	*											*	*									5
T.7.4.4.	*	*	*	*					**	**	**	**	*	*	*	*	*	*	*	*					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	14
T.7.4.5.																											*	*									1
T.7.4.6.									*	*	*	*																									1
T.7.4.7.		*													*	*											*	*									3
T.7.4.8.																																					-
T.7.4.9.																																					-
T.7.4.10.	*				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	6
T.7.4.11.																	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*									3
T.7.4.12.		*				*	*	*					*	*	*	*																					3
T.7.4.13.															*	*																					-
T.7.4.14.							*	*							*	*																					2
T.7.4.15.					*	*	*	*									*	*	*	*																	2
T.7.4.16.			*	*	*	*	*	*					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	6
T.7.4.17.					*	*	*	*																													1
Toplam		8				12				8				8				9				6				7				6							64

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımına ilişkin bulgular

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı Tablo 5'te sunulmuştur. Tema isimleri numaralandırılmıştır. Buna göre sırasıyla 1. Erdemler, 2. Millî Mücadele ve Atatürk, 3. Bilim ve Teknoloji, 4. Birey ve Toplum, 5. Zaman ve Mekân, 6. Millî Kültürümüz, 7. Doğa ve Evren ve 8. Vatandaşlık temalarını ifade etmektedir.

Tablo 5'e göre incelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 96 yazma etkinliği yer almaktadır. Yazma etkinliğine en çok yer verilen tema 1. Tema'dır (Erdemler). Kazanımlar bağlamında değerlendirildiğinde en çok T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular ve T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler kazanımlarına yönelik etkinliklere yer verildiği görülmektedir. En az ise T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır, T.8.4.10. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır, T.8.4.12. Kısa metinler yazar ve T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar kazanımlarına yönelik etkinlikler vardır. Bununla birlikte T.8.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar kazanımına yönelik etkinliklere de çok az yer verildiği görülmektedir. T.8.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır, T.8.4.8. Yazılarında mizahi öğeler kullanır, T.8.4.9. Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır ve T.8.4.15.

Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır kazanımlarına yönelik ise herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir.

Tablo 5. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı

Kazanım	1. Tema				2. Tema				3. Tema				4. Tema				5. Tema				6. Tema				7. Tema				8. Tema				Toplam
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
T.8.4.1.				*												*												*					4
T.8.4.2.	*	*			*	*			*	*			*	*			*	*			*	*			*	*					12		
T.8.4.3.	*	*							*	*			*	*			*	*			*	*									7		
T.8.4.4.		*	*			*	*		*	*			*	*			*	*				*	*			*	*					17	
T.8.4.5.																																	-
T.8.4.6.																		*										*			2		
T.8.4.7.		*																													1		
T.8.4.8.																															-		
T.8.4.9.																															-		
T.8.4.10.																				*											1		
T.8.4.11.									*	*			*	*			*	*												4			
T.8.4.12.																										*					1		
T.8.4.13.	*	*	*	*	*	*			*	*			*	*			*	*			*	*			*	*					16		
T.8.4.14.																										*					1		
T.8.4.15.																															-		
T.8.4.16.	*	*	*																		*	*			*	*					6		
T.8.4.17.	*			*								*					*	*				*			*	*					6		
T.8.4.18.						*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*													9		
T.8.4.19.																	*	*	*	*	*	*	*	*							5		
T.8.4.20.													*	*	*	*															4		
Toplam	15				8				11				14				12				12				13				11				96

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde tespit edilen sorunlara ilişkin bulgular

Bu başlık altında, incelenen Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde tespit edilen sorunlar kategoriler hâlinde sunulmuştur. Bu bağlamda incelenen ders kitaplarında tespit edilen sorunlar yazma etkinlikleri ile yazma kazanımları arasında dengeli bir dağılımının olmaması, yazma etkinliklerinin uygun sırada olmaması, yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmaması, yazma etkinliklerinin okuma metninden bağımsız olması, yazma etkinliklerindeki yönergelerin açık olmamasıdır.

Yazma etkinlikleri ile yazma kazanımları arasında dengeli bir dağılımının olmaması

Araştırmanın birinci sorusuna (Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımı nedir?) yönelik yapılan analizler yukarıdaki tablolarda sunulmuştur. Tablo 2, 3, 4 ve 5 incelendiğinde yazma etkinlikleri ile yazma kazanımları arasında dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir. Örneğin 5. sınıf Türkçe ders kitabında T.5.4.5. (Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır) kazanımına yönelik 19, T.5.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) kazanımına yönelik olarak da 16 etkinlik tespit edilmişken; T.5.4.6. (Bir işin işlem basamaklarını yazar) kazanımına yönelik herhangi bir etkinliğe rastlanmamıştır. Yine T.5.4.9. (Yazdıklarını düzenler), T.5.4.10. (Yazdıklarını paylaşır), T.5.4.13. (Formları yönergelerine uygun doldurur) T.5.4.16. (Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır) kazanımlarına yönelik birer etkinliğin olduğu görülmüştür. Benzer durum diğer sınıf seviyelerinde de mevcuttur. 6. sınıf ders kitabında T.6.4.4. (Yazma stratejilerini

uygular) kazanımına yönelik 26, T.6.4.2. (Bilgilendirici metin yazar) kazanımına yönelik 23 etkinlik var iken; T.6.4.5. (Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır), T.6.4.6. (Bir işi işlem basamaklarına göre yazar) ve T.6.4.12. (Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır) kazanımlarına yönelik birer adet etkinlik bulunmaktadır.

Tablo 6. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde en çok ve en az yer alan kazanımlar

Sınıf	Numara	Kazanım	Sayı
5	T.5.4.5.	Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır	19
	T.5.4.4.	Yazma stratejilerini uygular	16
	T.5.4.6.	Bir işin işlem basamaklarını yazar	-
	T.5.4.9.	Yazdıklarını düzenler	1
	T.5.4.10.	Yazdıklarını paylaşır	1
	T.5.4.13.	Formları yönergelerine uygun doldurur	1
	T.5.4.16.	Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır	1
	T.6.4.4.	Yazma stratejilerini uygular	26
	T.6.4.2.	Bilgilendirici metin yazar	23
	T.6.4.5.	Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır	1
6	T.6.4.6.	Bir işi işlem basamaklarına göre yazar	1
	T.6.4.12.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır	1
	T.7.4.4.	Yazma stratejilerini uygular	14
	T.7.4.2.	Bilgilendirici metin yazar	13
	T.7.4.8.	Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır	-
	T.7.4.9.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır	-
	T.7.4.13.	Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır	-
	T.7.4.5.	Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır	1
	T.7.4.6.	Bir işi işlem basamaklarına göre yazar	1
	T.7.4.17.	Yazdıklarını paylaşır	1
7	T.8.4.4.	Yazma stratejilerini uygular	17
	T.8.4.13.	Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler	16
	T.8.4.5.	Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır	-
	T.8.4.8.	Yazılarında mizahi öğeler kullanır	-
	T.8.4.9.	Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır	-
	T.8.4.15.	Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır	-
	T.8.4.7.	Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır	1
	T.8.4.10.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır	1
	T.8.4.12.	Kısa metinler yazar	1
	8	T.8.4.14.	Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar

7. sınıf ders kitabı değerlendirildiğinde T.7.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) kazanımına yönelik 14 ve T.7.4.2. (Bilgilendirici metin yazar) kazanımına yönelik 13 etkinliğin olduğu görülmektedir. T.7.4.8. (Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır), T.7.4.9. (Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır) ve T.7.4.13. (Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır) kazanımlarına yönelik herhangi bir etkinlik bulunmamakta; T.7.4.5. (Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır), T.7.4.6. (Bir işi işlem basamaklarına göre yazar) ve T.7.4.17. (Yazdıklarını paylaşır) kazanımlarına yönelik ise sadece birer etkinlik bulunmaktadır. 8. sınıf ders kitabı incelendiğinde de benzer bir görünüm ortaya çıkmaktadır. İncelenen ders kitabında T.8.4.4. (Yazma stratejilerini uygular) kazanımına yönelik 17 ve T.8.4.13. (Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler) kazanımına yönelik 16 etkinlik tespit edilmiştir. T.8.4.5. (Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır), T.8.4.8. (Yazılarında mizahi öğeler kullanır), T.8.4.9. (Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır) ve T.8.4.15. (Yazılarında uygun geçiş, ve bağlantı ifadelerini kullanır) kazanımlarına yönelik herhangi bir etkinlik ise tespit edilemezken; T.8.4.7. (Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır), T.8.4.10. (Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş, kelimelerin Türkçelerini kullanır), T.8.4.12. (Kısa metinler yazar) ve T.8.4.14. (Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar) kazanımlarına yönelik sadece birer etkinlik mevcuttur.

Yazma etkinliklerinin uygun sırada olmaması

İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin sırası ile ilgili veriler Tablo 7'de sunulmuştur. İlgili yazma etkinliğinin sınıf düzeyi, tema ve metin ismi ile etkinlik numarası tabloda belirtilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin sırası

Sınıf	Tema	Metin	Etkinlik numarası
	Okuma Kültürü	Arıyorum	4
	Okuma Kültürü	Canım Kitaplığım	4
	Okuma Kültürü	Heykeli Dikilen Eşek	3
	Millî Mücadele ve Atatürk	Yaşlı Nine	1
	Millî Mücadele ve Atatürk	Yaşlı Nine	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	120	4
	Bilim ve Teknoloji	İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi	4
	Erdemler	Gümüş Kanat	3
	Doğa ve Evren	Merak Ettiklerimiz	3
	Doğa ve Evren	Su Kirliliği	1
	Millî Kültürümüz	Anadolu	4
	Millî Kültürümüz	Kara Tren	3
	Sağlık ve Spor	Yemek, İçmek ve Sindirmek	3
6	Birey ve Toplum	Evet Efendim	3
Toplam			14

Tablo 7'ye göre incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında uygun sırada olmayan 14 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin tamamının 6. sınıf Türkçe ders kitabında olduğu görülmektedir. Etkinlikler

genel olarak 1-4 arasındaki bir sırada yer almaktadır. Uygun sırada olmadığı tespit edilen etkinliklerden 2'si 1, 6'sı 3 ve diğer 6'sı 4. sıradadır.

Yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmaması

İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinde yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmaması ile ilgili veriler Tablo 8'de sunulmuştur. İlgili yazma etkinliğinin sınıf düzeyi, tema ve metin ismi ile etkinlik numarası tabloda belirtilmiştir.

Tablo 8. Yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmadığı yazma etkinlikleri

Sınıf	Tema	Metin	Etkinlik
5	Millî Kültürümüz	Kilim	10
		Vatan yahut Silistre	9
	Vatandaşlık	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	10
		Özgürlük	10
		Sokak	9
	Sağlık ve Spor	Çitlembik	9
Erdemler	Büyüklere Saygı	11	
6	Okuma Kültürü	Arıyorum	4
		Arıyorum	9
		Canım Kitaplığım	4
	Millî Mücadele ve Atatürk	Yaşlı Nine	1
		15 Temmuz	5
		15 Temmuz	7
	Erdemler	Balıkçıl	10
	Doğa ve Evren	Merak Ettiklerimiz	5
		Afyon	5
	Millî Kültürümüz	Anadolu	7
		Kara Tren	5
	Sağlık ve Spor	Bisiklet Zamanı	6
		Vazgeçmeyenlerin Hikâyesi	5, 7
	Birey ve Toplum	Evet Efendim	3
Dostluğa Dair		5, 8	
Dostluk		8	
7	Erdemler	Arıların İlhamı	8
		Dostluk	8
		Kardeşim	8
	Millî Mücadele ve Atatürk	Vatan Destanı	9
		Seyit On Baş	9
	Kişisel Gelişim	Barış Manço	9
Sol Ayağım		7	
Millî Kültürümüz	Türkiye'm, Ana Yurdum, Sebeğim, Çarem	9	
	Yeni Dünya	6	

		Cahit Arf	9
	Okuma Kültürü	İlk Çocukluk	8
	Doğa ve Evren	Bu Sabah Hava Berrak	7
		Artık Antartika'da Bozdağlarının Arasındayız	9
	Zaman ve Mekân	Moena Türk Köyü	8
8	Erdemler	İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine	8
		İnsanla Güzel	8
	Millî Mücadele ve Atatürk	Bayrağımızın Altında	7
		Kınalı Ali'nin Mektubu	8
		Atatürk'ü Gördüm	8
	Bilim ve Teknoloji	Uzay Giysileri	8
	Birey ve Toplum	Kaldırımlar	7
		Dilimiz Kuşatma Altında	8
		Karanlığın Rengi Beyaz	5
	Zaman ve Mekân	Eşref Saat	7
		Türkiye	7
	Millî Kültürümüz	Göç Destanı	7
		Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	9
	Doğa ve Evren	Yılkı Atı	10
		Rüzgâr	7
		Hava Kirliliği	8
	Vatandaşlık	Yaşamaya Dair	9
	Toplam		55

Tablo 8'e göre incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmadığı 55 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin 7'si 5. sınıf, 17'si 6, 14'ü 7 ve 17'si 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

Yazma etkinliklerinin okuma metninden bağımsız olması

İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin okuma metninden bağımsız olması ile ilgili veriler Tablo 9'da sunulmuştur. İlgili yazma etkinliğinin sınıf düzeyi, tema ve metin ismi ile etkinlik numarası tabloda belirtilmiştir.

Tablo 9. Okuma metninden bağımsız olan yazma etkinlikleri

Sınıf	Tema	Metin	Etkinlik
5	Birey ve Toplum	Memleket İsterim	11
		Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	7
	Millî Kültürümüz	Kilim	10
		Vatan yahut Silistre	9
	Vatandaşlık	Çocuk Bahçesindeki Bekçi	10
		Özgürlük	10

	Sağlık ve Spor	Çitlembik	9
		Büyüklerle Saygı	11
6	Okuma Kültürü	Bu da Benim Öyküm	8
		Arıyorum	4, 8
		Canım Kitaplığım	6
	Millî Mücadele ve Atatürk	15 Temmuz	6, 7
	Bilim ve Teknoloji	İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?	6
	Erdemler	Sevgi Diyen Çağlar Aşar	5
	Doğa ve Evren	Merak Ettiklerimiz	3, 5
	Millî Kültürümüz	Anadolu	4, 7
	Sağlık ve Spor	Bisiklet Zamanı	6
	Birey ve Toplum	Dostluğa Dair	5, 8
7	Okuma Kültürü	Dîvânü Lügâti't Türk'ün Bulunuş Hikâyesi	11
	Zaman ve Mekân	İstanbul	9
8	Erdemler	İnsanla Güzel	8
	Millî Mücadele ve Atatürk	Bayrağımızın Altında	7
		Kınalı Ali'nin Mektubu	8
	Bilim ve Teknoloji	Parktaki Bilim	7
	Zaman ve Mekân	Eşref Saat	7
	Millî Kültürümüz	Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	9
	Vatandaşlık	En İyisi Ol	7
	Toplam		32

Tablo 9'a göre incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yazma etkinliklerinin okuma metninden bağımsız olduğu 32 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin 8'i 5. sınıf, 15'i 6, 2'si 7 ve 7'si 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

Yazma etkinliklerindeki yönergelerin açık olmaması

İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerindeki yönergelerin açık olmaması ile ilgili veriler Tablo 10'da sunulmuştur. İlgili yazma etkinliğinin sınıf düzeyi, tema ve metin ismi ile etkinlik numarası tabloda belirtilmiştir.

Tablo 10. Yönergelerin açık olmadığı yazma etkinlikleri

Sınıf	Tema	Metin	Etkinlik
7	Kişisel Gelişim	İnsanlarla Geçinme Sanatı	10
8	Vatandaşlık	Haritada Bir Nokta	9
	Toplam		2

Tablo 10'a göre incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerindeki yönergelerin açık olmadığı 2 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin 1' 7. sınıf, diğeri ise 8. sınıf Türkçe ders kitabında bulunmaktadır.

Tartışma ve sonuç

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinin sınıf seviyesi, tema, metin ve 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına göre dağılımını ve bu etkinliklerde tespit edilen sorunları ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada 362 yazma etkinliği incelenmiştir. İncelenen etkinlikler 5. sınıf Anıttepe ve 6, 7. ve 8. sınıf MEB Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinlikleri olarak belirlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde tüm sınıf seviyelerinde en çok “Yazma stratejilerini uygular” ve “Bilgilendirici metin yazar” en az ise “Bir işi işlem basamaklarına göre yazar”, “Yazdıklarını paylaşır”, “Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır”, “Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır”, “Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır” kazanımlarına yönelik etkinliklerin yer aldığı saptanmıştır. Yapılan bazı araştırmalarda da (Coşkun ve Narinç, 2018; Şimşek ve Demirel, 2020; Karacaoğlu, Dağ ve Uzun, 2021) “Yazma stratejilerini uygular” kazanımına yönelik etkinliklere ağırlık verildiği bulunmuştur. Bu durum, incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine ilişkin sorunlarda da tespit edilmiş ve yazma etkinlikleri ile yazma kazanımları arasında dengeli bir dağılımın olmadığı şeklinde ifade edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin, Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların tamamını karşılamaya yönelik olması beklenir. Öyle ki kazanımlar birbirini destekleyici niteliktedir. Bir kazanımın ihmal edilmesi, diğer kazanımlara ulaşmakta sorunlar yaratabilir.

Etkinlik sırası açısından düşünüldüğünde yazma etkinliklerinin genel olarak ilk sıralarda yer almaması beklenir. Çünkü yapılan yazma etkinlikleri okuma ve dinleme becerilerine yönelik etkinliklerden beslenir. Yazma etkinliklerinden önce genellikle hazırlık çalışmalarını, okuma metni, bilinmeyen kelimelerin çözümlenmesi, metin altı soruların cevaplanması ve metnin çözümlenmesi aşamalarından geçilmesi beklenir. Öyle ki yazma etkinlikleri, bu aşamalarda yapılan çözümlenmelerin ardından gerçekleştirilen bir sentezleme işidir.

İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine ilişkin sorunlardan biri de yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmamasıdır. Yazma etkinliklerinde alt becerilere genellikle yer verilmemekte, öğrencilerden doğrudan metin oluşturmaları istenmektedir. Genellikle “Bilgilendirici metin yazınız”, “Öyküleyici metin yazınız” şeklinde doğrudan 2019 TDÖP'te yer alan yazma kazanımlarına yönelik etkinliklerin ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir. Oysa yazma ve metin oluşturma bir süreç becerisidir (Flower ve Hayes, 1981; Flower, Hayes, Carey, Schriver ve Stratman, 1986; Hayes, 2012). Ancak yazmanın alt becerileri yerine getirildikten sonra bütün bir ürün ortaya konabilir. Örneğin bilgilendirici türde metin yazabilmek için ana düşünce, yardımcı düşünceler, tartışma, açıklama, sınıflama, karşılaştırma gibi konuların aşamalı olarak öğretilmesi beklenir. Öyküleyici metin oluşturabilmek için hikâyeye başlangıç yapma, hikâyeyi sonlandırma, karakter oluşturma, olay örgüsü yaratma, mekân, zaman gibi elementlerin kurgulanması gerekir. Yine şiir yazabilmek için bağdaştırmaların, metafor ve mecazların, ses benzerliklerinin bilinmesi önemlidir. Dolayısıyla her türün kendisine ait elementleri ve bu elementlerin aşamalı bir biçimde öğretilmesi söz konusudur. Araştırmada, 7. ve 8. sınıf seviyelerinde “Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır” kazanımına yönelik herhangi bir etkinliğe rastlanmamış olması da Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde alt becerilerin dikkate alınmadığı şeklinde yorumlanabilir. Karakoç Öztürk'ün (2021) çalışmasında ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde taslak oluşturma, düzeltme ve paylaşma aşamalarına çok az yer verildiği, düzenleme aşamasına ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Müldür ve Çevik'in (2020) araştırmalarında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Buna göre incelenen etkinliklerin

büyük bir kısmında hazırlık (%41,92), taslak oluşturma (%89,90), taslağı gözden geçirme (%99,5), tashih/düzeltilme (%83,84) ve paylaşım (%79,80) aşamalarına yer verilmemiştir. Bununla birlikte başka bir araştırmada (Karakaş Yıldırım, 2020) çözümlene basamağına yönelik yazma etkinliği tespit edilememiştir. Tüm bu sonuçlar, bu araştırmada tespit edilen “Yazmanın alt becerilerinin dikkate alınmaması” sorununu destekler niteliktedir.

Araştırmada incelenen etkinliklerden 32’sinin okuma metninden bağımsız olduğu tespit edilmiştir. Sarıkaya da (2021) araştırmasında Açık Öğretim Ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin %40,32’sinin; 6. sınıfta %19,54’sinin; 7. sınıfta %22,4’sinin ve 8. sınıfta %16,57’sinin ana metinden bağımsız hazırlandığını belirtmiştir. Oysaki ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin okuma metni ile bağlantılı olması önemlidir. Zira ders işleme sürecinde gerçekleştirilecek diğer tüm etkinliklerin ilgili temada yer alan ana metnin etrafında gerçekleştirilmesi olağandır. Örneğin bilgilendirici türdeki bir okuma metninde yer alan düşünceler, yardımcı düşünceler, bakış açısı, düşünceyi geliştirme yolları vb. okuma metni etrafında analiz edilir, yazma aşamasında okuma metni aracılığı ile örneklerini gördüklerini öğrenci kendi yazma etkinliğinde uygulamaya çalışır.

Kaynakça

- Aktaş, E. & Bayram, B. (2021). Anlatma becerileri kapsamında 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarına bir bakış: Konuşma ve yazma stratejilerinin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 1-18.
- Atasoy, A. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin akıcı yazma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, A. (2019). *Metin değiştirimi başlangıcında Türkçe öğretmeni adaylarının yeniden yazma becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coşkun, H. & Narinç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 627-645.
- Flower, L. Hayes, J. R., Carey, Linda, S. Karen & Stratman, J. (1986). *College Composition and Communication*. 37(1), 16-55.
- Flower, L., & Hayes, J. R. (1981). A Cognitive Process theory of writing. *College Composition and Communication*, 32(4), 365-387. <https://doi.org/10.2307/356600>.
- Graham, S. & Harris, K. R. (1999). Assessment and intervention in overcoming writing difficulties: An illustration from the self-regulated strategy development model. *Language, Speech and Hearing Services in the Schools*, 30, 253-264.
- Graham, S., MacArthur, C. A. & Fitzgerald, J. (2007). Introduction: Best practices in writing instruction. S. Graham, C. A. MacArthur ve J. Fitzgerald (Ed.), *Best practices in writing instruction* içinde, (s. 1-13). New York: The Guilford Press.
- Güfta, H. & Özçakmak, H. (2013). İlköğretim 6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 125-144.
- Hayes, J. R. (2012). Modeling and remodeling writing. *Written Communication*. 29(3), 369-388.
- Karacaoğlu, M. Ö., Dağ, M. & Uzun, O. (2021). Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 96-126.
- Karadağ, Ö. (2019). Türkçe ders kitaplarında yer alan özetleme etkinlikleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 469-485.

- Karakaş Yıldırım, Ö. (2020). 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinliklerinin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 315-325.
- Karakoç Öztürk, B. (2021). Yazma becerisine yönelik etkinliklerin süreç temelli yazma yaklaşımı açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 546-573.
- Karchmer Klein, R. (2007). Best practices in using the internet to support writing. S. Graham, C. A. MacArthur ve J. Fitzgerald (Ed.), *Best practices in writing instruction* içinde, (s. 222-242). New York: The Guilford Press.
- Müldür, M. & Çevik, A. (2020). Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin süreç odaklı yaklaşım açısından incelenmesi, *EKEV Akademi Dergisi*, 24 (84), 491-510.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). *Millî eğitim bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği*. Resmî Gazete (28409). <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf> erişim adresinden 06.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Peloghitis, J. & Ferreira, D. (2018). Examining the role of model texts in writing instruction. *Accents Asia*, 10(1), 17-26.
- Pritchard, R. J. & Honeycutt, R. L. (2007). Best practices in implementing a process approach to teaching writing. S. Graham, C. A. MacArthur ve J. Fitzgerald (Ed.), *Best practices in writing instruction* içinde, (s. 28-50). New York: The Guilford Press.
- Saddler, B. (2007). Improving sentence construction skills through sentence-combining practice. S. Graham, C. A. MacArthur ve J. Fitzgerald (Ed.), *Best practices in writing instruction* içinde, (s. 163-179). New York: The Guilford Press.
- Sarıkaya, B. (2021). Açık öğretim ortaokulu Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitimi Dergisi*, 6(1), 244-261.
- Şimşek, Ş., & Demirel, İ. F. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının anlatıma dayalı etkinlikler yönünden karşılaştırılması. *Kastamonu Education Journal*, 28(5), 2125-2135. doi: 10.24106/kefdergi.731886.
- Yaylı, D. ve Solak, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan yazma etkinliklerine dair öğretmen görüşleri. *Turkish Studies*, 9(6), 1139-1151.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zumbrunn, S., Bruning, R. (2013). Improving the writing and knowledge of emergent writers: the effects of self-regulated strategy development. *Reading and Writing*, 26, 91-110. <https://doi.org/10.1007/s11145-012-9384-5>.